

تذکره آقایی

حجت الاسلام والمسلمین محمد حسین آقایی زاده

www.ketab.ir

سرشناسه: الهی‌زاده، محمدحسین/۱۳۴۱

عنوان و نام پدیدآورنده: تفکر قرآنی / مؤلف: محمدحسین الهی‌زاده

تدوین و تحقیق: سید سجاد علوی، مصطفی‌اله داد و غلام‌رضا محمدزاده / ویرایش علمی: مریم کرمی

ویرایش ادبی: سوسن جاهدی

مشخصات نشر: مشهد- مؤسسه فرهنگی تدبیر در قرآن و سیره/۱۳۹۸

مشخصات ظاهری: ۷۶ ص

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۹۷-۵۴-۰

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

موضوع: اندیشه و تفکر - جنبه‌های قرآنی

رده‌بندی کنگره: BP۱۰۴

رده‌بندی دیوبند: ۲۰۰۰۰۰۵۹

کتابشناسی ملی: ۵۵۹۷۵

مؤسسه فرهنگی تدبیر در قرآن و سیره

کتاب تفکر قرآنی

مؤلف: حجت‌الاسلام مسیحین محمدحسین الهی‌زاده

تدوین و تحقیق: سید سجاد علوی، مصطفی‌اله داد و غلام‌رضا محمدزاده

ویرایش علمی: مریم کرمی

ویرایش ادبی: سوسن جاهدی

صفحه‌آرایی: مهدی بهی

طرح جلد: مهدی بهی

ناشر: تدبیر در قرآن و سیره

امور فنی و چاپ: آستان قدس رضوی

نوبت چاپ: یکم

سال نشر: شهریور ۱۳۹۸

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۹۷-۵۴-۰

شمارگان: ۱۰۰۰

بها: ۱۵۰۰۰ تومان

حقوق چاپ و نشر محفوظ است

آدرس: مشهد مقدس، خیابان امام خمینی، میدان ده دی، نبش رازی غربی ۸، تلفن: ۳۸۵۵۲۴۰۸

وبگاه: www.mftqs.com رایانامه: p.mftqs@chmail.ir

فهرست مطالب

پیش از نوشتار..... ۷

فصل یکم: چیستی «تفکر قرآنی»

۱. معنای لغوی تفکر..... ۱۰
۲. معنای اصطلاحی تفکر..... ۱۰
۳. کاربرد واژه «فکر» در قرآن..... ۱۱
۴. تعریف تفکر «از دیدگاه قرآن»..... ۱۳
۵. ویژگی‌های تفکر قرآنی..... ۱۸
۶. تفاوت «تفکر» و «دبر»..... ۱۸
- الف. تفاوت محذره..... ۱۹
- ب. تفاوت در روش دستیابی..... ۲۱
- پ. تفاوت غرضی..... ۲۱
۷. تفاوت «تفکر» و «تعقل»..... ۲۲

فصل دوم: جایگاه تفکر قرآنی»

۱. تشویق به تفکر..... ۲۷
- الف. از دیدگاه قرآن..... ۲۷
- ب. از دیدگاه روایات..... ۲۸
- پ. از دیدگاه عالمان..... ۳۰
۲. توبیخ نسبت به تفکر..... ۳۱
- الف. توبیخ نسبت به تفکر نکردن..... ۳۱
- ب. توبیخ نسبت به تفکر نادرست..... ۳۲
- پ. توبیخ نسبت به تفکر نابجا..... ۳۴

فصل سوم: روش «تفکر قرآنی»

۱. موانع تفکر..... ۳۸
- الف. غفلت..... ۳۸
- ب. تکذیب آیات الهی..... ۳۹
- پ. عناد با حق..... ۴۰
۲. چگونگی تفکر..... ۴۱

- الف و ب. مثنی و فرادی ۴۱
- ب. جمع ۴۲
۳. محورهای تفکر ۴۶
- الف. جهان ۴۶
- ب. انسان (انفس) ۴۸
۴. مراحل تفکر ۵۱
- الف. توجّه به آیات تکوینی ۵۱
- ب. قصص برآورد ۵۲
- پ. مثال ۵۳
- ت. تبیین ۵۴
- ث. پرسش و پاسخ ۵۵

درباره چهار هدف «تفکر قرآنی»: تذکر

۱. تذکر به ربوبیت خداوند در آیات الله (عبدا) ۵۸
- الف) آیات تکوینی (جهان و انسان) ۵۸
- ب) آیات تشریحی ۵۹
۲. تذکر به ربوبیت خداوند نسبت به کلام الله (مسب) ۶۲
۳. تذکر به ربوبیت خداوند نسبت به رسول الله (میر) ۶۲
۴. تذکر به ربوبیت خداوند نسبت به لقاء الله (مقصد) ۶۳

فصل پنجم: آثار «تفکر قرآنی»

۱. عالم شدن ۶۶
۲. شنیدن و قبول حقایق ۶۷
۳. عاقل شدن ۶۷
۴. متذکر شدن ۶۹
۵. خاشع شدن ۷۰
۶. رهایی از تحجر فکری ۷۱
۷. پایبندی به تهذیب روح و طهارت نفس ۷۱
۸. بسترسازی برای فهم عمیق قرآن ۷۱
۹. دستیابی به معرفت الله ۷۱
- کتابنامه ۷۵

پیش از نوشتار

قرآن، کتاب هدایت است و «تفکر»، به عنوان راهی برای بهره‌مندی از هدایتگری‌های آن. توجه به دعوت و امر به تفکر ﴿تَتَفَكَّرُوا﴾^۱ و بلکه توییح و مؤاخذه قرآن بر عدم تفکر مانند ﴿أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ﴾^۲ و ﴿أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا﴾^۳، اهمیت و ضرورت تفکر قرآنی را نشان می‌دهد؛ همچنین تعبیر «ناس» در آیات مربوط به تفکر، دلالت بر آن دارد که مخاطب این عتاب‌ها، همه مردم غیرمتفکر هستند؛ نه گروه خاصی از آنها؛ چنانکه می‌فرماید:

﴿أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي سِيئِهِمْ مَا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ﴾^۴

آیا آنان با خود نیت‌نسیبند که خداوند، آسمان‌ها و زمین و آنچه را میان آن دو است، جز به حق و برای زمان مینماید؟ فریده است؟! ولی بسیاری از مردم (رستاخیز و) لقای پروردگارشان را منکرند.

﴿لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾^۵

اگر این قرآن را بر کوهی نازل می‌کردیم، می‌دیدید که در برابر آن خاشع می‌شود و از خوف خدا می‌شکافد! این‌ها مثال‌هایی است که برای مردم می‌زنیم، شاید در آن بیندیشید. بنابراین طلب تفکر از سوی قرآن، همگان را شامل می‌شود.

۱. سبأ، ۴۶.

۲. انعام، ۵۰.

۳. اعراف، ۱۸۴؛ روم، ۸.

۴. روم، ۸.

۵. حشر، ۲۱.